

ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISE PÕHIMÕTTED

- Isikuandmed on mis tahes andmed füüsilise isiku kohta, mis võimaldavad isikut otse või kaudselt tuvastada. Isikuandmeteks on näiteks inimese nimi, pilt, biomeetrilised andmed, perekonna andmed, elu- ja töökoht, jne.
- Isikuandmete töötlemine on igasugune isikuandmetega tehtav toiming, sh isikuandmete kogumine, salvestamine, korrastamine, säilitamine, muutmine ja avalikustamine, juurdepääsu võimaldamine, päringute teostamine ja väljavõtete tegemine, kasutamine, edastamine, riskikasutamine, ühendamine, sulgemine, kustutamine või hävitamine, või mitu eelnimetatud toimingut, sõltumata toimingute teostamise viisist ja kasutatavatest vahenditest.

Rollid isikuandmete töötlemisel

- HKT on vastutav töötaja HKT töötajate ja lepingulises suhtes olevate koostööpartnerite ning teatud juhtudel ka kolmandate isikute isikuandmete osas.
- HKT on volitatud töötaja teenusele suunatud klientide osas.
- Isik – töötaja, klient, kliendi lähedased või eestkostja, HKT koostööpartnerid.

Põhimõtted isikuandmete töötlemisel

- HKT lähtub isikuandmete töötlemisel järgmistest põhimõtetest:
  - Seaduslikkuse põhimõte – HKT kogub isikuandmeid vaid ausal ja seaduslikul teel. HKT töötleb isikuandmeid seadusega pandud ülesannete ja lepingutest tulenevate kohustuste täitmiseks ning oma õiguste realiseerimiseks:
    - ✓ Isikuandmeid töödeldakse reeglina isiku nõusolekul, millega isik kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis või selget tahet väljendava tegevusega nõustub tema kohta käivate isikuandmete töötlemisega.
    - ✓ Isikuandmeid tohib töödelda sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate tegevuste käigus vastavalt isiku taotlusele.
    - ✓ Isikuandmeid tohib töödelda, kui see on vajalik andmetöötaja seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks.
    - ✓ Isikuandmeid tohib töödelda vastutava töötaja avaliku võimu teostamiseks.
    - ✓ Isikuandmeid tohib töödelda hädaolukorras, kui see on vajalik isiku või mõne muu füüsilise isiku eluliste huvide kaitsmiseks.
    - ✓ Isikuandmeid tohib töödelda, kui see on vajalik vastutava töötaja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral. Õigustatud huvi olemasolul tuleb alati kaaluda igal üksikul juhul, kas isik võib andmete kogumise ajal ja kontekstis mõistlikkuse piires eeldada, et isikuandmeid võidakse sellel otstarbel töödelda. Õigustatud huviks võib lugeda pettuste ennetamist, infoturbe tagamist, andmelekete kindlaks tegemist. Õigustatud huvi alusel töötlemisest tuleb isikut teavitada.
  - Eesmärgikohasuse põhimõte – isikuandmeid võib koguda üksnes määratletud ja õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ning neid ei või töödelda viisil, mis ei ole andmetöötluse eesmärkidega kooskõlas.
  - Minimaalsuse põhimõte – isikuandmeid võib koguda ulatuses, mis on vajalik määratletud eesmärkide saavutamiseks.
  - Kasutuse piiramise põhimõte – isikuandmeid võib muudel eesmärkidel kasutada üksnes isiku või tema eestkostja nõusolekul või selleks pädeva organi loal.
  - Andmete kvaliteedi põhimõte – isikuandmed peavad olema ajakohased, täielikud ning vajalikud seatud andmetöötluse eesmärgi saavutamiseks.
  - Turvalisuse põhimõte – isikuandmete kaitseks tuleb rakendada turvameetmeid, et kaitsta neid tahtmatu või volitamata töötlemise, avalikuks tuleku või hävimise eest.
  - Individuaalse osaluse põhimõte – isikut tuleb vajadusel teavitada tema kohta kogutavatest andmetest, talle tuleb võimaldada juurdepääsu tema kohta käivatele andmetele ja isikul on õigus nõuda ebatäpsete või eksitavate andmete parandamist.

- Läbipaistvuse põhimõte – isikuandmete töötlemisega seotud teave ja sõnumid on lihtsalt kättesaadavad, arusaadavad ning selgelt ja lihtsalt sõnastatud.

Isikuandmete töötlemise eesmärk, ulatus ja viis

- HKT töötleb isikuandmeid HKT põhikirjas sätestatud ülesannete täitmiseks, milleks on erihooldusteenuste osutamine ja erivajadustega inimeste elu- ja töökeskkonna kohandamise tagamine ning muu tervishoiu ja hoolekandelise tegevusega seonduv majanduslik tegevus.
- Isikuandmete töötlemise aluseks on üldjuhul Sotsiaalkindlustusameti poolt esitatud erihooldekandeteenuste osutamiseks suunamiskiri või isiku enda algatus (taotlus, avaldus vms – edaspidi *dokument*). Isiku algatuse või osaluseta töötleb ettevõtte isikuandmeid ainult siis, kui seda kohustab või lubab seadus.
- Samuti töötleb HKT personali isikuandmeid vastavalt kehtestatud õigusaktidele.
- Kõikidele isikuandmetega seotud dokumentidele kehtestab HKT juurdepääsupiirangu.
- Asja menetlemiseks ning dokumendi kättetoimetamiseks kasutatakse aadressiandmeid, mida menetlusosaline on ise ametiasutusele avaldanud.
- Üldjuhul saadetakse dokument e-posti või DVK kaudu e-postiaadressile, aadressaadi soovil ka tema poolt soovitud postiaadressile paber kandjal. Postiaadressile saadetava kirja liik (liht- või tähtitud post) sõltub saadetise sisust. Menetlusdokumendid edastatakse tähtkirjana.
- Isikuandmetega dokumente, sh tööle kandideerimisega seotud, säilitatakse vastavalt HKT dokumentide liigitusskeemis märgitud säilitustähtajale. Säilitustähtaja ületanud dokumendid hävitatakse.
- HKT-le kuuluvatele või hallatavatesse hoonetesse ja territooriumile on paigaldatud turvakaalutlustel videovalve. Kaamerate otsepilti ja salvestisi ei avaldata üldsusele, vaid neid töödeldakse konkreetse rikkumisjuhtumi korral selleks õigustatud isikute poolt (üldjuhul uurimisasutus), samuti ettevõttesisese järelevalve teostamiseks aga ka töökorralduse kavandamiseks ja analüüsimiseks. Videovalvest räägib täpsemalt „Videovalve teostamise kord“.
- Biomeetrilisi andmeid (eelkõige sõrmejalg) kasutatakse HKT hoonetesse ja ruumidesse juurdepääsu võimaldamiseks. Biomeetrilisi andmeid hoiustatakse krüpteeritud ja pseudonümiseeritud kujul isikuandmetest eraldi programmis, mis toimib ainult sisevõrgus ja vastab turvanõuetele.

Nõusolekupõhine isikuandmete töötlemine

- Kui seaduses, määruses, põhimääruses või lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks on vajalik töödelda täiendavaid isikuandmeid, mille töötlemise kohustus HKT-le ei tulene õigusaktidest, peab isik või tema volitatud esindaja, andma kirjaliku nõusoleku oma isikuandmete töötlemiseks.
- Nõusolek peab olema vabatahtlik ning kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.
- Enne isikult isikuandmete töötlemiseks nõusoleku saamist tehakse teatavaks:
  - vastutava töötleja või volitatud töötleja ning nende kontaktandmed;
  - töötlemise eesmärgid ja õiguslikud alused;
  - isikuandmete säilitamise ajavahemiku;
  - isikul on õigus taotleda juurdepääsu oma isikuandmetele, nõuda isikuandmete parandamist, kustutamist, töötlemise piiramist ning antud nõusolek igal ajal tagasi võtta;
  - isikul on õigus esitada vastuväiteid isikuandmete töötlemise osas ning kaebus järelevalveasutusele (AKI).
- Isik saab nõusoleku isikuandmete töötlemiseks anda vaid enda, oma alaealiste laste ning piiratud teovõimega isikute suhtes, kelle eestkostja ta on.
- Kui isikuandmete töötlemisel on mitu eesmärki, tuleb iga töötlemise eesmärgi osas anda eraldi nõusolek.
- Kui isikuandmete töötlemine põhineb nõusolekul, on isikul õigus nõusolek igal ajal tagasi võtta. Nõusoleku tagasivõtmine ei muuda enne tagasivõtmist toimunud töötlemise seaduslikkust.

- HKT vastutava töötajana peab tõendama, et isik on andnud nõusoleku oma isikuandmete töötlemiseks. Isikuandmete töötlemise nõusolek registreeritakse dokumendihaldussüsteemis.

Isiku õigused isikuandmete töötlemisel

- Isikul on õigus teada, milliseid isikuandmeid tema kohta kogutakse ja on kogutud, millisel eesmärgil ning millisele seadusele või muule õigusaktile tuginedes tema andmeid töödeldakse ja millistele isikutele või organisatsioonidele on tema isikuandmeid edastatud.
- Isikuandmed väljastatakse reeglina elektroonilisel kujul, isiku põhjendatud nõudmisel ka paberkuul.
- Andmete taotleja peab vajadusel oma isikusamasust või andmete taotlemise õigust tõendama.
- HKT on kohustatud põhjendama andmete väljastamisest või teabe andmisest keeldumist viie tööpäeva jooksul avalduse saamise päevast.
- HKT-l on õigus keelduda isikule teabe edastamisest kui see võib:
  - kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi;
  - takistada kuriteo tõkestamist või kurjategija tabamist;
  - raskendada kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamist.
- Isikul on õigus oma isikuandmete töötlejalt nõuda ebaõigete isikuandmete parandamist.
- Kui isikuandmete töötlemine ei ole seaduse alusel lubatud, on isikul õigus nõuda:
  - isikuandmete töötlemise lõpetamist;
  - isikuandmete avalikustamise või neile juurdepääsu võimaldamise lõpetamist;
  - kogutud isikuandmete kustutamist või sulgemist.
- Isikul on õigus andmete töötlemiseks nõusolek anda – nõusolek antakse koheselt andmete kogumisel, kui andmeid kogutakse otse isikult.
- Isikul on õigus andmete töötlemiseks antud nõusolek tagasi võtta – nõusoleku alusel toimunud isikuandmete töötlemine tuleb lõpetada koheselt, ilma viivitusega, kuid mitte hiljem kui 30 päeva jooksul.
- Õiguste nõudmine ei tohi isikule negatiivseid tagajärgi tuua.

Juurdepääs isikuandmetele

- Juurdepääs isikuandmeid sisaldavale andmekogule või infosüsteemile antakse töötajale ametikoha ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses.
- Juurdepääs isikute isikuandmetele võib töötajal olla vaid oma ametikoha ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses.
- Teenuste omanikud, andmete ja andmekogude omanikud on kohustatud kontrollima, kas isikuandmeid sisaldavatesse andmekogudesse ja infosüsteemidesse juurdepääsu omavatel isikutel on selleks ametikohajärgne vajadus.
- HKT-s dokumendi loomisel ja registreerimisel on kohustus pöörata tähelepanu dokumendis sisalduvale teabele. Vastavalt dokumendis sisalduvatele isikuandmetele tuleb juurdepääsupiirangu määramisel ja dokumendi märgistamisel lähtuda avaliku teabe seaduses sätestatud alustest.
- Õigused ei kehti piiramatult, vaid lähtutakse ka teistest seadustest tulenevatest kohustustest ja piirangutest.
- Kui andmed ei ole kogutud isikult endalt, ei pea talle isikuandmete töötlemise kohta teada andma juhul kui:
  - andmete töötlemine on ette nähtud õigusaktides;
  - teabe esitamine on võimatu või see nõuab ebaproportsionaalseid jõupingutusi ning HKT on kasutusele võtnud meetmed isiku huvide kaitseks;
  - kui õigusaktide alusel on kohustus andmeid salajas hoida.

Isikuandmete töötlemisega seotud pöördumised

- HKT-le saabunud isikuandmete töötlemisega seotud kirjalikud pöördumised registreeritakse dokumendihaldussüsteemis, vajadusel lisatakse juurdepääsupiirang ja suunatakse menetlemiseks andmekaitsespetsialistile.

- Isikuandmete edastamisel tuleb järgida alati minimaalsuse põhimõtet. See tähendab, et vastuvõtjale edastatakse vaid need isikuandmed, mis on andmete kogumise ja edastamise eesmärki silmas pidades õigustatud ja vajalikud.
- Isiku poolt isiklikult esitatud ja isikuandmete töötlemist puudutavad taotlused vormistatakse kirjalikult. Isikule võimaldatakse isikuandmetega tutvumist 30 päeva jooksul alates vastava taotluse esitamisest.
- Vastamise tähtaega on võimalik pikendada isikuandmekaitse üldmääruse artikli 12 lõike 3 alusel 60 päeva võrra, **võttes arvesse päringule vastamise keerukust ja taotletavate andmete mahtu**. HKT teavitab isikut vastamise tähtaja pikendamisest ja viivituse põhjustest 30 päeva jooksul alates päringu saamisest.
- Isikuandmete töötlemisega seotud pöördumise puhul, milles küsitakse teavet kolmanda isiku kohta, informeeritakse esitajat, et küsitud teabele ei ole võimalik juurdepääsu võimaldada, välja arvatud juhul, kui:
  - teabe edastamiseks on olemas seaduslik alus;
  - teave on seotud poolelioleva kohtumenetluse, väärteomenetluse või haldusmenetlusega ning teabe küsijal on selleks seaduslik alus;
  - teabe edastamise aluseks on leping või koostöökokkulepe või isik on andnud loa enda andmete edastamiseks.

Isikuandmete töötlemisega seotud turvalisus ja riskid

- HKT töötleb isikuandmeid valdavalt asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabe töötlussüsteemis.
- Juurdepääsu isikuandmetele saavad vaid andmetöötlejad, kellel on selleks vajalik õigus ja ainult selles ulatuses, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks.
- HKT struktuuriüksused on kohustatud rakendama isikuandmete kaitseks infotehnoloogilisi, füüsilisi ja organisatsioonilisi turvameetmeid, informeerima üldistest turvameetmetest, nende rakendamise ja isikuandmete kaitsemeetmete kasutamise kohustusest HKT kõiki töötajaid.
- Isikuandmete töötlemistoimingud võivad olla seotud inimestest, tehnoloogiast, tööprotsessidest tulenevate riskidega, mille käigus võib isikule tekkida füüsiline, varaline või mittevaraline kahju.

Isikuandmete töötlemisega seotud rikkumised ja teavitamine

- Isikuandmete töötlemisega seotud turvalisuse nõuete rikkumine on isikuandmetele autoriseerimata juurdepääsu või juurdepääsu võimaluse võimaldamine, isikuandmete loata edastamine, kustutamine, hävitamine, muutmine või kaotsimine.
- Isiku õigustele ja vabadustele on ohuks see, kui rikkumine võib kaasa tuua näiteks:
  - identiteedivarguse, diskrimineerimise või pettuse;
  - õiguste kasutamise piiramise (nt ei ole võimalik kasutada teenust);
  - õigusliku tagajärje (nt ei saa toetust);
  - rahalise kahju, maine kahju;
  - ohu elule või tervisele,
  - lekib asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teave;
  - isik jääb ilma kontrollist oma andmete üle;
  - eriliigiliste isikuandmete lekke jne;
- HKT registreerib rikkumised isikuandmete töötlemise rikkumiste registris, sealhulgas rikkumise asjaolud, mõju ning parandusmeetmed.
- Rikkumise avastamise korral on HKT töötaja kohustatud koheselt sellest teavitama oma struktuuriüksuse juhti, kes täidab rikkumisteate formsis. Täidetav vorm asub HKT siseveebis „Isikuandmete rikkumisteade“ nime all.
- Iga rikkumine tuleb kindlasti dokumenteerida ja kiire teavitamine on oluline, sest aega rikkumise hindamiseks on vaid 72 tundi sellest teadasaamisest (nt reedel teada saadud rikkumisele peab hinnangu andma ja edasised tegevused tegema hiljemalt esmaspäeval).

- HKT-s tuvastatud rikkumise puhul on rikkumise avastanud struktuuriüksusel kohustus võtta viivitamata kasutusele meetmed tagajärgede leevendamiseks ning piirata andmete kasutust kuni rikkumise põhjuste ja kaasneva ohu ulatuse selgumiseni.
- Kui isikuandmetega seotud rikkumine kujutab endast tõenäolist ohtu isiku õigustele ja vabadustele, teavitab andmekaitse eest vastutav isik hiljemalt 72 tunni jooksul pärast rikkumisest teada saamist Andmekaitse Inspeksiooni.
- Kui rikkumise tulemusena tekib isiku õigustele ja vabadustele tõenäoliselt suur oht, teavitab andmekaitse eest vastutav töötaja isikut, mis võimaldab isikul endal võtta vajalikke ettevaatusabinõusid olukorra leevendamiseks.
- Isikut ei teavitata, kui:
  - andmetele on kehtestatud kaitsemeetmed, mis muudavad need isikutele loetamatuks (krüpteeritud);
  - on võetud kasutusele meetmed, mis vähendavad ohtu isiku õigustele ja vabadustele;
  - teavitamine nõuab ebaproportsionaalseid pingutusi (sellisel juhul asendatakse isiku teavitamine avaliku teadaandega);
- Rikkumistele tuleb reageerida vastavalt juhisele ka siis, kui sellest saadakse teada näiteks ajakirjanduse vahendusel.

Kaebused

- Igaüks, kes leiab, et tema isikuandmete töötlemisel rikutakse tema õigusi, saab pöörduda HKT andmekaitse spetsialisti poole. Kui isik leiab, et pärast HKT andmekaitse spetsialisti poole pöördumist õiguste riive jätkub, on tal õigus pöörduda Andmekaitse inspeksiooni poole.

Kontaktandmed

- Isikuandmete haldamise kohta lisateabe saamiseks või küsimuste tekkimisel võib kirjutada HKT e-posti aadressil andmekaitse@hoolekandeteenused.ee.